

De mens als relationeel wezen

De 19^e van Oosbreelezing gehouden door prof. Paul van Tongeren¹ heeft als titel 'Mens-zijn doe je niet alleen'. In de lezing wordt ingegaan op de mens als relationeel wezen waarbij de lezing wordt afgesloten met de zin: "een persoon is maar een persoon door andere personen."

Centrale vragen van dit themablad is: Hoe krijg je een gemeenschap uit al die losse 'ikjes'. Hoe overwinnen we het egoïsme? Het autonome zelf is een uitvinding van de moderniteit. Bestaat het wel?

Daarvoor moeten we eerst de vraag beantwoorden: Wat zijn die ikjes?

In de Van Oosbreelezing worden hierover een aantal opmerkingen gemaakt:

1. "Vind het antwoord in jezelf". Wat is dat 'zelf' waarin je het antwoord gaat vinden? Ontdekken we wie we zijn door diep in onszelf te duiken? Verwerven we juist geen zelfkennis in de manier waarop anderen ons hebben gemaakt tot wie wij nu zijn? Worden mensen niet gevormd door anderen? Leer je jezelf juist niet kennen door de ogen van anderen?
2. Door nieuwe technologie vinden we nieuwe mogelijkheden om ons te verbinden met anderen. Er gebeurt iets met onze relaties door de nieuwe media. Wat gebeurt er als die relaties gevormd worden door de nieuwe media?
3. Het voltooide leven is wat we allemaal nastreven, dat is wat we willen leiden. Maar wat nu als dat leven niet meer wil, niet meer kan. Beslissen we zelf over wanneer het leven eindigt? De euthanasiewet zoals we deze nu kennen in Nederland is gebaseerd op het principe van barmhartigheid. Dat wil zeggen dat mensen zo kunnen lijden dat je eigenlijk niet anders kunt doen dan ze te helpen van dat lijden verlost te worden en middelen te geven waardoor ze zullen sterven. Barmhartigheid is dat wat de een voelt jegens de ander en is dus een relationeel principe. De discussie omtrent het zogenaamde voltooide leven is niet gebaseerd op het principe van barmhartigheid, maar is gebaseerd op het recht van autonomie: 'Mijn leven is van mij en ik besluit of het doorgaat of niet.' We zouden onszelf de vraag kunnen stellen: Hoe autonoom zijn we? Wie ben ik dan zelf, dat ik kan zeggen dat mijn leven van mij is en dat ik daarover kan beslissen.

In dit themablad zullen we ons vooral bezig houden met het eerste punt. De andere twee opmerkingen worden in aparte themabladen behandeld.

Oefening 1: Schrijf voor jezelf een moment op dat je je herinnert en bepalend voor je bewust worden van je eigen 'ik' is geweest in je leven. Wil je dat delen?

Oefening 2: Er is niets mis met jezelf goed te leren kennen. Het helpt je om beter je eigen plek in de wereld te kunnen bepalen, om keuzes te maken op gebied van opleiding, werk, waar je je mee verbindt en waar je je tijd aan besteedt. Maak je eigen CV; Schijf hierin op: personalia, werk, hobby's, levensovertuiging. Beantwoord ook de volgende vragen: Wat geeft je een goed gevoel? Waarom doe je er toe? Welk doel zou je nog willen bereiken?

Geeft dit CV een beeld van wie je bent of van wat je bent?

Lied van Trijntje Oosterhuis: "Ken je mij, wie ken je dan?"²

¹ Zie <http://www.vanoosbreestichting.nl/lezingen/recente-lezingen/>

² Luister bijv. naar <https://www.youtube.com/watch?v=0iowndW2Eo8>

Oefening 3: Hoe wil ik relationaliteit ervaren?

Een gedichtje van Toon Hermans geeft in enkele zinnen weer dat wij deel zijn van een groter geheel:

“Telkens als ik iets verzon
dacht ik: ik ben het water, niet de bron.”

“Mensen zijn niet wat ze zijn vóóordat ze met elkaar in relaties van erkenning en zorg treden: een mens wordt mens door de wijze waarop en de mate waarin hij als mens erkend en bemind wordt. En die erkenning en die liefde worden niet apart gegeven, maar in al de manieren waarop mensen met elkaar in relatie staan.” (blz. 35)

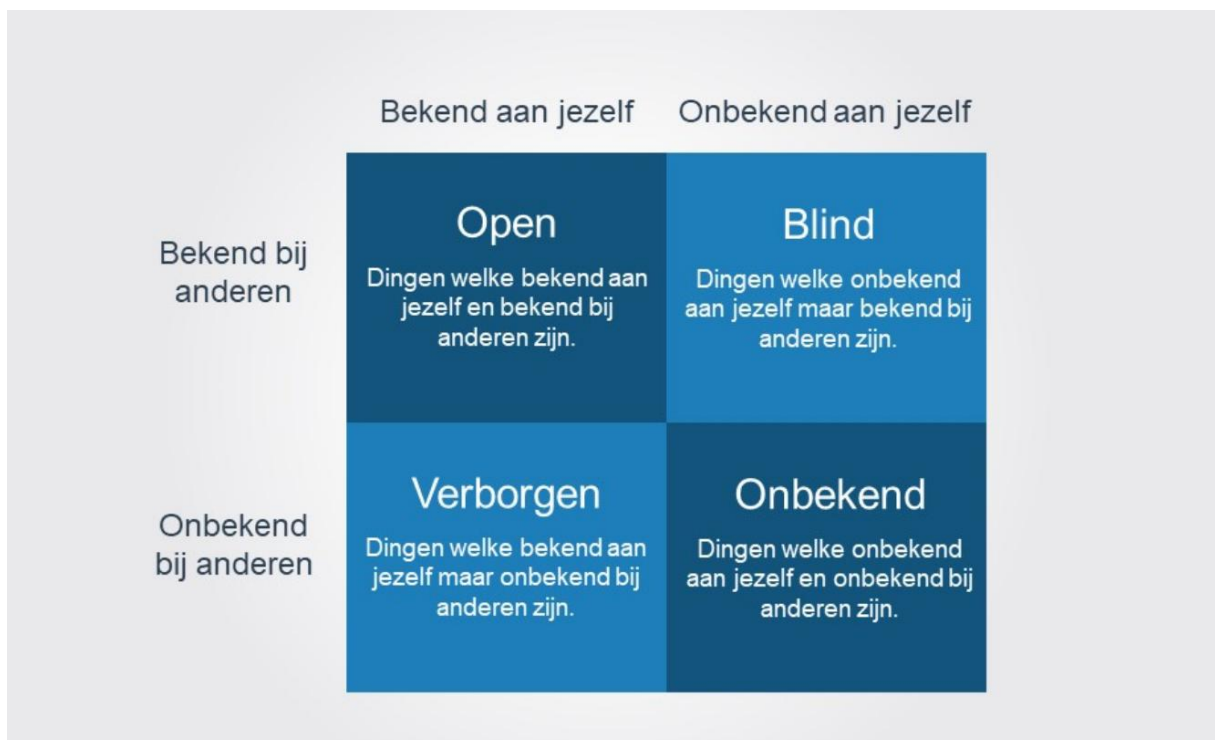
Tot slot

“We hebben een antwoord proberen te vinden op hoe het ‘zelf’ zich verhoudt tot de ander. We zijn geen Baron van Münchhausen.” (blz. 16)

“Mens-zijn doe je niet alleen: je doet het niet *alleen*,_maar met en door *anderen*, en je *doet* het niet alleen, maar het *gebeurt* ook aan je.” (blz. 38)

Extra oefening.

Je leert jezelf beter kennen als je weet hoe anderen jou ervaren. Het zogenaamde **Johari venster**, ontwikkeld door **Joseph Luften** en **Harry Ingham** is hierbij een hulpmiddel.

Kun je ‘dingen’ benoemen?

Het doel is het ‘open venster’ zo groot mogelijk te maken